

Sandra Krtalić

**PERO JURKOVIĆ:
JAVNE FINANCIJE
Zagreb: Masmedia, 2002., 363. str.**

Danas, kada je svijet u procesu globalizacije i kada živimo i stvaramo u vremenu velikih promjena, važna je spoznaja da proces globalizacije kao svojevrsan i veoma specifičan izazov današnjice zahtijeva promjene i prilagodbe na makro- i na mikro- razini ekonomija, a naznačene prilagodbe uključuju promjene odnosa i u sferi javnih financija, odnosno u ekonomici javnog sektora. Globalizacija je silno utjecala na povećanje opsega međunarodne razmjene i mobilnosti faktora proizvodnje, kapitala, ljudi. No, istovremeno na području javnih financija, gdje se kao neminovnost zagovara harmonizacija nacionalnih poreznih sustava i poreznih, odnosno fiskalnih politika još uvijek postoje nacionalni porezni, fiskalni sustavi i fiskalne politike, pri čemu svaka zemlja ljubomorno čuva svoj vlastiti fiskalni suverenitet.

Sve do jednoga desetljeća unatrag, sadržaj hrvatskih javnih financija jedva da se mogao uspoređivati s istim u odnosu na razvijene zemlje tržišnoga gospodarstva. No, danas su sve zemlje u tranziciji, pa tako i Hrvatska, nastojale stvoriti moderan fiskalni, nadasve porezni sustav i na taj se način prilagoditi brojnim zahtjevima i trendovima tržišnog svjetskog gospodarstva.

Oko sredine ove godine tiskana je knjiga "Javne financije" autora prof. dr. sc. Pere Jurkovića, izdanje Masmedie, Zagreb, godine 2002. u kojoj autor razmatra i ukazuje na iznimnu važnost javnih financija, odnosno obrađuje ulogu i značaj ekonomike javnog sektora u suvremenim uvjetima življenja i rada, odnosno u uvjetima globalizacije, tranzicije, i održivog razvitka.

U postojećoj domaćoj literaturi mogu se pronaći mnoge knjige o javnim financijama. No, u ovoj knjizi nas autor uvodi u materiju javnih financija sa drugog polazišta, jer daje naglasak povezanosti teorije i empirije na primjeru hrvatskih javnih financija. Autor polazi od pitanja zašto uopće postoje javne financije? Smatra da sređene i zdrave javne financije jesu odlika svake jake i stabilne države. Osnovni

problemi koja razmatra odnose se na obuhvat pojma javnih financija, pa on i sam naglašava kako najradije upotrebljava naziv *Javne financije*, jer taj naziv smatra najcjelovitijim, pri čemu se ne čini odvojeno razmatranje mikro i makroekonomskih financijskih aspekata funkcioniranja javnog sektora.

Često se tvrdi da država nije dobar poduzetnik, da nije djelotvorna, da je opasna, da mora biti kontrolirana itd. Konačno, nitko i ne tvrdi da je ona svetac, ali njezina je uloga ipak značajna. Dvije ključne institucije funkcioniranja ekonomije, tržište i država, ne mogu se promatrati zasebno, jer jedna na drugu utječu i u stalnoj su interakciji. Tržište kao takvo ne otkriva oblik preraspodjele društvenog bogatstva, nezamjenjivo je u svojoj alokativnoj funkciji, ali ne osigurava pravednost, jer proizvodi nejednakosti u raspodjeli dohotka i bogatstva. Da bi tržište bilo efikasno, potrebna je intervencija države, zadaća koje je bilo kroz regulativu, financije, proizvodnju ili, pak, transfere dohotka, intervenirati, odnosno poboljšati funkcioniranje tržišta. Autor stoga stavlja naglasak na tri osnovne funkcije javnih financija (stabilizacijsku, alokacijsku i redistribucijsku) kroz koje se, zapravo, razaznaje smisao postojanja javnih financija i uloge javnog sektora u gospodarstvu.

Samu je smisao javnih financija u tome da putem javnog sektora nudi "svoja"-javna dobra koja služe zadovoljenju zajedničkih potreba određene skupine ili ukupnog stanovništva, pri čemu je veoma važno imati na umu pitanje djelotvornosti tržišta kao mehanizma alokacije resursa, gdje se javni sektor javlja kao njegov bitan komplement. Autor dalje prikazuje, analizira i navodi koji su sve elementi javnog sektora, odnosno što to izučavaju javne financije, on objašnjava ulogu, značaj i probleme vezane uz svaki od njih, i sagleda problematiku djelovanja javnih financija, kako s mikro-, tako i s makro-aspekta kao i primjenu fiskalne politike pod određenim uvjetima. Autor zagovara i empirijski pristup, pa tako na primjeru Hrvatske objašnjava i prikazuje kako funkcionira naš sustav javnih financija i analizira i navodi koji su glavni problemi našeg sustava. Također ističe da za cjelovitu ocjenu fiskalne politike u desetogodišnjem razdoblju ne postoje dostatni, potpuni i konzistentni podaci i da se ocjena učinkovitosti fiskalne politike ne može izreći bez uvida u ostale dijelove ekonomske politike.

Kako i sam naslov knjige pokazuje, autor se bavio bitnim problemima vezanim uz područje javnih financija. Sadržaj djela razrađen je u opsegu od 363 stranice, a koncipiran je u tri dijela i šesnaest poglavlja.

Prvi dio knjige nosi naziv "Opća teorija javnih financija", a obuhvaća osam poglavlja unutar kojih se iscrpno opisuju i analiziraju osnovne postavke, sadržaj i funkcije javnih financija, mjesto i uloga javnog sektora, javni prihodi i rashodi, javni dug i pitanje fiskalnog federalizma i međunarodnog aspekta oporezivanja. Autor nastoji u prvom dijelu pokazati koji su osnovni javni prihodi, postoji li optimalan porezni sustav, koja je uloga proračunskog deficita, a koja javnog duga. Zbog sve većeg opsega javnih rashoda, odnosno problema neracionalnosti u javnoj potrošnji, zahtijeva se i veća pozornost u vrednovanju javnih izdataka, pa je poseban

naglasak u četvrtom poglavlju dan analitičkim metodama za ocjenu efikasnosti javne potrošnje. Na svršetku prvoga dijela knjige pažnja je posvećena problemima nastalim zbog sve intenzivnijeg procesa globalizacije i međuovisnosti između nje i oporezivanja.

U drugom je dijelu knjige u središtu analize fiskalna politika. Ona se suočava s ostvarenjem nekoliko gospodarskih ciljeva, pa taj dio obuhvaća tri poglavlja u kojima autor analizira i razmatra ulogu, značaj i mjesto fiskalne politike u ekonomskoj politici i redefinira kako se mjerama fiskalne politike može djelovati na gospodarski rast, odnosno kako fiskalnom politikom djelovati na agregatnu potražnju i ponudu. Autor ističe da mjere fiskalne politike moraju biti dobro koordinirane i povremeno i pažljivo odabrane, što je veoma važan preduvjet da bi fiskalna i ekonomska politika u cjelini bile djelotvorne.

Treći se dio knjige, zapravo, nadovezuje na prvi i drugi dio i međusobno povezani ti dijelovi čine cjelinu. U trećem dijelu autor na konkretnom primjeru kompleksno prikazuje sustav hrvatskih javnih financija. U tom dijelu autor razmatra opseg i strukturu sustava javnog financiranja u Hrvatskoj, gdje su posebno obrađeni porezni sustav, osnovni segmenti javnog financiranja i prikaz glavnih programa socijalne skrbi te najvažniji instrumenti financiranja javnih rashoda. Zbog važnosti u ukupnom sustavu javnih financija obrađena je i problematika javnog duga, decentralizacije financiranja i na kraju u posljednjem poglavlju autor pokušava dati globalnu ocjenu fiskalne politike u Hrvatskoj.

Jasnoća i jezgrovitost osnovna su obilježja naslova knjige, a sadržaj djela jasno odražava aktualnost tematike. Stil autora odlikuje se jednostavnošću i logičnošću, ali i vidljivim izvrsnim poznavanjem obrađene materije u knjizi, koja pokazuje koherentnost svih dijelova i poddijelova strukturiranih u konceptualno jedinstvenu cjelinu, pa je tako autoru ovom knjigom uspjelo svojim životnim, a nadasve bogatim profesionalnim iskustvom i te kako dobro sjediniti teoriju i praksu javnih financija i time dati značajan doprinos u obogaćivanju literature iz ovog područja. Povodeći se za izrekom Milтона Friedmana: da u životu besplatnog ručka zapravo nema i da u krajnjem slučaju sve netko plaća, ako nitko drugi onda plaća država tj. porezni obveznici, autor je finim nitima isprepleo i ispričao priču o javnim financijama na njemu svojstven, zanimljiv, jasan način, pa je uspjeh autora vidljiv i u tome što je knjiga veoma ažurna, napisana logično i koncizno, dobro koncipirana, dijelovi su povezani, metode istraživanja su dobro odabrane, stavovi valjano obrazloženi, a rezultati istraživanja potkrijepljeni su primjerima iz hrvatske prakse, što je učinilo njezin sadržaj zanimljivijim, a materiju plastičnijom.

Kao zaključak potrebno je istaknuti da je ova knjiga zanimljiva zbog više razloga - zato što predstavlja djelo aktualne tematike i povezuje teoriju i praksu. Usto, autor je iscrpno opisao i prikazao značaj, ciljeve i instrumente u sferi javnih financija, kako s teoretskog aspekta, tako i na primjeru Hrvatske, pa će knjiga tako zasigurno biti popularno štivo namijenjeno i preporučeno svim studentima,

profesorima, istraživačima i svim poduzetnicima i gospodarstvenicima koji djeluju unutar područja financijske teorije i prakse, ali i šire, jer se na jednom mjestu mogu pronaći osnovni elementi teorije i prakse važni za područje javnih financija.